

**TERMÉSZET IHLETTE HISZTIDINGAZDAG
LIGANDUMOK KÖLCSÖNHATÁSA CINK(II)-,
RÉZ(II)- ÉS NIKKEL(II)IONOKKAL**

Doktori (Ph.D.) értekezés tézisei

Kolozsi András

Témavezetők:

Dr. Gajda Tamás
egyetemi tanár

Dr. Gyurcsik Béla
egyetemi adjunktus

Szegedi Tudományegyetem
Természettudományi és Informatikai Kar
Kémia Doktori Iskola
Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék

SZEGED
2009

Bevezetés és célkitűzések

Az élőlények számára sok fémion létfontosságú, az élő szervezetben a fémionok és vegyületeik számos folyamatban vesznek részt. Mai ismereteink szerint a biológiai folyamatokat katalizáló enzimek kb. 30%-a fémion(oka)t tartalmaz. Az átmenetifémionok szinte kizárólag biomolekulához, leggyakrabban fehérjékhez kötődve fejtik ki hatásukat. Hatásmechanizmusuk felderítése nem képzelhető el a fehérjékben/enzimekben betöltött szerepük ismerete nélkül. Nem véletlen tehát, hogy napjaink bioszervetlen kémiájának két meghatározó kutatási iránya a fémtartalmú fehérjék/metalloenzimek működésének mind teljesebb megismerése, illetve a gyakorlati felhasználást lehetővé tevő mesterséges fehérjék/enzimek kifejlesztése.

E vizsgálatok két, egymást kiegészítő irányban folynak, úgymint a natív fehérjék/enzimek, illetve azok kisméretű modellkomplexeinek tanulmányozása. Mindkét megközelítésnek megvannak az előnyei és a hátrányai. A makromolekulák vizsgálata nehézkes, a rendszer bonyolultsága miatt sokszor csak nehezen értelmezhető, de közvetlen, mással nem pótolható információt szolgáltat. Másrészt, még a legjobb modellkomplexek is csak egy torzított képet adnak a modellezni kívánt fémkötőhelyről. Viszont a fehérjéknél jóval egyszerűbbek, így könnyebben kezelhetők, egyszerűbben vizsgálhatók. Általuk lehetővé válik egy-egy részfolyamat vagy szerkezeti motívum szerepének, sajátosságainak tanulmányozása is, ami a natív rendszerek esetében sokszor lehetetlen. Végül, hatékony funkcionális modellrendszerek segítségével lehetővé válhat a gyakorlatban is alkalmazható, terápiás célt szolgáló fehérjék, valamint bioutánzó katalizátorok/mesterséges enzimek kifejlesztése.

Az eddigi ismeretek azt mutatják, hogy az aminosavak között a hisztidin és a cisztein oldalláncai alakítanak ki legerősebb kölcsönhatást a legtöbb átmenetifém-ionnal. Ebből adódóan a fehérjék fémkötő helyeinek nagy részét ezek az aminosavak szolgáltatják. Nagyszámú fehérje fémkötőhelye, illetve

metalloenzimek aktív központja tartalmaz egynél több hisztidint. Tanulmányozásukhoz alkalmas módszer lehet a kismolekulájú modellezés, mely rövidláncú oligopeptidek fémkomplexeinek vizsgálatát jelenti. Az elmúlt évtizedekben igen sok hisztidint tartalmazó peptid fémkomplexét tanulmányozták. Ezek közül azonban csak kevés tekinthető a fémion-fehérje kölcsönhatás valós modelljének, hiszen elvétve vizsgáltak több, 3-4 hisztidint is tartalmazó peptidet. Ez összefüggésben van azzal a ténnyel, hogy a korábban vizsgált cinktartalmú modellrendszerek szinte mindegyikénél csapadék képződik, illetve a réz(II)-peptid rendszerek döntő többségénél amidkoordinált részecskék dominálnak a fiziológiás pH tartományban. Ezáltal megszűnik mind a szerkezeti, mind a funkcionális analógia e peptidek és a modellezni kívánt fehérjék között. Valószínűleg emiatt sem vizsgálták utóbbi időkig e metallopeptideket hidrolitikus és oxidatív enzimek funkcionális modelljeiként. A modellrendszerek kifejlesztésének további problémája, hogy az enzimek aktív központjának környezete sok esetben rögzített szerkezettel rendelkezik, ráadásul a fémionhoz kötődő donorcsoportok sokszor a szekvenciában egymástól igen távol helyezkednek el. Mindezek komoly nehézségeket támasztanak a (kis) peptidekkel való modellezés terén.

A biokémiai kutatások eredményeként viszont az elmúlt években nagyszámú fehérje/enzim esetén azonosítottak viszonylag rövid, rögzített szerkezettel nem rendelkező, hisztidinben gazdag alegységeket. Ezek a biomolekula egyéb részeitől jórészt függetlenül működve nagy jelentőséggel bírnak az adott funkció ellátása szempontjából. A szekvenciák a legtöbb esetben erős fémkötő helyek, melyekről igazolták, hogy a fémion koordinációja meghatározza/kiegészíti a fémtartalmú fehérje/enzim funkcióját. Fémionokkal való kölcsönhatásuk megismerése alapvető a hatásmechanizmus feltárása szempontjából.

Az értekezésben elsősorban ilyen, viszonylag rövid, hisztidinben gazdag szekvenciák – többek között a terápiás felhasználás lehetőségét is magukban hordozó peptidfragmensek – fémkötő sajátosságainak vizsgálata szerepel.

Az első fő fejezetben az **Ac-His-His-Pro-His-Gly-NH₂** és **Ac-His-His-Pro-His-Gly-His-His-Pro-His-Gly-NH₂** penta- és dekapeptidek cink(II)- és réz(II)komplexeivel a hisztidin-gazdag glikoprotein (HRG) fémkötőhelyeinek szerkezeti modellezését tűztük ki célul. A HRG egy az emberben is jelentős koncentrációban előforduló plazmafehérje, melynek hisztidinben gazdag régiója (HRR) egy tandem módon ismétlődő szekvenciát tartalmaz. (Ilyen a humán HRG-ben 12-szer egymás után ismétlődő (G)HHPH(G) fragmens). A kutatási eredmények arra utalnak, hogy HRR számos biológiai folyamat szabályzásában vesz részt, melyekben alapvető szerepet kap ezen alegység különböző fémionokkal (például Zn(II), Cu(II)) kialakított erős kölcsönhatása.

A dolgozat második részében a rákellenes hatású, cinktartalmú endostatin fehérje N-terminális szekvenciájával megegyező **His-Ser-His-Arg-Asp-Phe-Gln-Pro-Val-Leu-His-Leu-NH₂** peptid cink(II)- és réz(II)komplexeit tanulmányoztuk. Legújabban kimutatták, hogy a 25 tagú N-terminális fragmens és a teljes fehérje tumorellenes aktivitása megegyezik. A cink(II)ion jelenléte mindkét esetben szükséges a tumorellenes hatás kifejtéséhez. Az általunk előállított és vizsgált tizenkét tagú peptid nagy valószínűséggel tartalmazza azokat az oldalláncbéli donorcsoportokat, melyek koordinálódhatnak a fémionhoz a 25 tagú fragmensben. Érdekes, hogy az endostatin a szabad N-terminális aminocsoport és a harmadik helyen található hisztidin révén úgynevezett ATCUN motívum is, mely igen hatékony réz(II)kötőhely számos fehérjében.

A HRG és endostatin jelentősége tumorellenes sajátságaikban rejlik, melyet az érképződés (angiogenesis) szabályzásában résztvevő makromolekulákhoz való kötődés révén fejtenek ki, fémionok (például Zn(II)) jelenlétében. Hatásuk mechanizmusa azonban máig nem ismert. E tekintetben érdekes az a nemrégiben közölt megfigyelés is, hogy az angiogenesishez lokálisan magas réz(II)koncentráció szükséges, s ez utóbbi csökkentése révén lehetséges a rákos

sejtek növekedésének gátlása. E hisztidinben gazdag peptidek ilyen célra alkalmasak lehetnek.

Bár csak egyetlen hisztidint tartalmaz, tematikusan jól illeszkedik kutatásainkhoz a közelmúltban felfedezett, nikkel(II)tartalmú szuperoxid-dizmutáz család N-terminális fragmensének fémkötő sajátosságait feltáró törekvésünk, mely értekezésem harmadik pillérét képezi. Az enzimben a katalitikus hatásért felelős nikkel mind oxidált (Ni^{III}), mind redukált (Ni^{II}) formában kizárólag a His1, Cys2 és Cys6 aminosavakhoz kötődik. A **HCDLPCG-NH₂** heptapeptid kiváló lehetőséget teremt a nikkelkötő hely valószínű modellezésére. E metallopeptid SOD-aktivitásának a már jól ismert Cu,Zn-SOD-dal, ill. a Mn/Fe-SOD-dal való összehasonlítása pedig lehetőséget kínál a szuperoxid dizmutálására vonatkozó eltérő stratégia feltárására, melynek segítségével például nagyhatékonyságú antioxidánsok fejleszthetők ki a jövőben.

A fentiekben vizsgált peptidfragmensek viszonylagos rövidsége ellenére a fémion(ok) megkötésében a fehérje egyéb részei nem játszanak szerepet, a fémionkötő helyeket kialakító aminosavak egymás közvetlen szomszédságában helyezkednek el. A természet által „kifejlesztett” fémkötőhelyek a nagyszámú hisztidin (illetve a SOD modell esetén cisztein) oldallánc miatt várhatóan a metalloproteinek aktív centrumához hasonló környezetet alakítanak ki. Az endostatin és a Ni-SOD további közös sajátága, hogy a fehérjében nem rendelkeznek szigorúan rögzített szerkezettel, hiszen N-terminális fragmensekről van szó. A HRG peptideknél a szerkezeti analógiát úgy növeltük, hogy védőcsoportok alkalmazásával meggátoltuk mindkét terminális csoport fémion-koordinációját. Ezek alapján kiküszöbölhető a rövidláncú peptidek modellként történő alkalmazásának egyik komoly, gyakran emlegetett hátránya, hogy a makromolekula térbeli szerkezetéből, konformációjából származó hatások nem érvényesülnek a kismolekulák vizsgálatakor. Az általunk kiválasztott, természet ihlette fragmensek önmagukban is alkalmasak lehetnek a

fémionok stabilis, kizárólag oldalláncok általi megkötésére, s ennek következményeként az adott funkció ellátására.

A fémtartalmú fehérjék/metalloenzimek működésének mind teljesebb megismerése mellett a bioszervetlen kémia másik meghatározó kutatási iránya a gyakorlati felhasználást lehetővé tevő mesterséges fehérjék/enzimek kifejlesztése. A hidrolitikus feladatot ellátó metallonukleázok és az oxidációs folyamatokat katalizáló 2-es és 3-as típusú réztartalmú enzimek szerkezeti és működési modellezése mind nagyobb figyelmet kapott az utóbbi években. Az irodalomból mind a metallohidrolázoknak, mind a réztartalmú oxidázoknak számos funkcionális modellvegyülete ismert. Ezek szinte kivétel nélkül szintetikus ligandumok fémkomplexei. Az utóbbi időkig fémion–peptid rendszereket ilyen célból szinte egyáltalán nem vizsgáltak, ugyanis a réz(II)–peptid rendszerek döntő többségénél amidkoordinált részecskék domináltak a fiziológiás pH-tartományban. Ezáltal megszűnt mind a szerkezeti, mind a funkcionális analógia e peptidok és a modellezni kívánt fehérjék között. Az amidkoordináció ugyanis jelentősen csökkenti a fémion Lewis-sav jellegét, illetve stabilizálja a réz +2-es oxidációs állapotát, ami a katalitikus hatás drasztikus csökkenésével jár mindkét reakciótípus esetén. Ugyanakkor nagyszámú hisztidin-peptid fémkomplex vizsgálata rámutatott arra, hogy a ligandum koordinációs módja nagymértékben függ a hisztidin-alegység(ek) számától, a peptidszekvenciában betöltött helyétől, illetve a környező donorcsoportok minőségétől. Kutatócsoportunkban alkalmasan megválasztott peptid-szekvenciával lehetőséget teremtettünk az amidnitrogének koordinációjának megakadályozására a semleges pH körül, s így a metalloenzimek szerkezeti és funkcionális modellezésére.

E stratégia folytatásaként értelmezhető dolgozatomban negyedik fő fejezete, melyben egy új típusú ligandum koordinációs kémiai viselkedését mutatjuk be cink(II)- és réz(II)ionok jelenlétében. Az eddigi tapasztalatokat figyelembe véve megterveztük a **(His)₄-(Lys)₂-Lys-CONH₂** hét aminosavból – 3 lizinből és 4

hisztidinből – álló elágazó láncú peptidet. A C-terminális lizin α és ϵ aminocsoportjához kapcsolt két lizin aminocsoportjaival négy hisztidin hoz létre peptidkötést. Így nagy kötőhelysűrűséget tudunk biztosítani a fémion(ok) körül, hiszen az elágazó láncú peptid ágai jóval flexibilisebbek, mint az egyenesláncú peptidek. A ligandum nyolc elsődleges nitrogéntartalmú kötőhellyel rendelkezik. Egy ilyen vegyület várhatóan képez olyan kétmagvú fémkomplexet, amely hatékony nukleáz és/vagy oxidáz enzimmodellként viselkedik.

Alkalmazott és vizsgálati módszerek

A szilárd fázisú peptid szintézissel előállított ligandumok protonálódási állandóit, illetve a cink(II)-, réz(II)- és nikkel(II)komplexek összetételét és stabilitási állandóit potenciometriás módszer segítségével határoztuk meg. A titrálásokat vizes, illetve az endostatin fragmens esetében 80/20 (m/m%) dimetil-szulfoxid/víz közegben is elvégeztük $298,0 \pm 0,1$ K hőmérsékleten, $0,1 \text{ mol/dm}^3$ ionerősség mellett, inert argon atmoszféra alatt. A kísérleti adatok kiértékeléséhez a SUPERQUAD és a PSEQUAD nevű számítógépes programokat használtuk. Réz(II)- és nikkel(II)ionok jelenlétében a komplexképződés nyomon követése és a kialakuló komplexek szerkezetének meghatározása érdekében UV-látható elektrongerjesztési és cirkuláris dikroizmus (CD) spektrumokat vettünk fel. Az egyes részecskékhez rendelhető egyedi spektrumokat a PSEQUAD nevű program segítségével számítottuk ki. A HRG-peptidek fémion(ok) jelenlétében, illetve távollétében kialakuló térszerkezetének vizsgálatára szinkrotron radiációs CD (SRCD)-méréseket végeztünk a 180–260 nm hullámhossz tartományban. 1D és 2D $^1\text{H-NMR}$ -mérések segítségével igyekeztünk a koordinálódó donoratomok számáról, minőségéről és a fémion körül kialakuló geometriáról pontosabb képet kapni. A réz(II)komplexek szerkezetének alaposabb feltárása érdekében pH függő ESR-méréseket is végeztünk. A fémkomplexek oxidatív és hidrolitikus aktivitását tesztreakciókkal vizsgáltuk. Az elágazó láncú peptid réz(II)komplexeinek pirokatechin-oxidáz aktivitását a 3,5-ditercbutil-pirokatechin spektrofotometriásan követhető oxidációja alapján határoztuk meg. A Ni-SOD-modell szuperoxid-dizmutáz aktivitását a xantin/xantin-oxidáz reakció során *in situ* termelt $\text{O}_2^{\bullet-}$ és a nitroblue-tetrazolium-klorid (NBT) közötti reakció gátlásának alapján határoztuk meg. Az elágazó láncú peptid fémkomplexeinek a természetes DNS-re, mint makromolekuláris szubsztrátra kifejtett hidrolitikus hatását a pUC18 cirkuláris DNS gélelektroforézis vizsgálatával követtük nyomon.

Új tudományos eredmények

A HRG hisztidingazdag tartományából származtatott Ac-HHPHG-NH₂ (HP1) és Ac-HHPHGHPHG-NH₂ (HP2) peptidek fémkötő tulajdonságai

1. A HRG His/Pro-gazdag régiójához hasonlóan mindkét peptid SRCD-spektruma poliprolin II szerkezetre utaló mintázatot vesz fel. Eredményeink szerint az 1:1 fémion:ligandum arányú rendszerekben pH ~ 7-ig a peptidek eltérő stabilitással ugyan, de kizárólag oldalláncaikon keresztül kötik meg a cink(II)- és réz(II)ionokat.
2. Lúgos közegben a cinktartalmú oldatokban csapadék, míg a réztartalmú oldatokban változatos amidkoordinált részecskék képződnek. Az ESR-mérések alapján az 1:1 arányú **HP1**–réz(II) és az 1:2 arányú **HP2**–réz(II) rendszerekben dimerek képződnek pH 7–10 között.
3. A pentapeptiddel ellentétben a **HP2** semleges közegben nagy affinitású kötőhelyet biztosít mindkét fémion számára, legalább négy imidazol donorcsoport kizárólagos koordinációja révén. Az első fémion koordinálódása során a decapeptid konformációja megváltozik, s így a második fémion egy kedvezményezett kötőhelyet foglalhat el. Az $[M_2L]^{4+}$ részecskék bruttó stabilitási állandója figyelemre méltó extra stabilizációról (Δ) tanúskodik a **HP2** kétmagvú komplexekben, összevetve a **HP1** $[ML]^{2+}$ komplexekkel: $\Delta_{Zn} = \log\beta_{Zn_2(HP2)} - 2 \times \log\beta_{Zn(HP1)} = 1,91$ illetve $\Delta_{Cu} = \log\beta_{Cu_2(HP2)} - 2 \times \log\beta_{Cu(HP1)} = 2,08$). A rendszereinkben tapasztalt egymást elősegítő fémionmegkötésnek konformációs átalakulás lehet az oka, és nem kizárt, hogy a natív HRG-ben is hasonló folyamatok játszódnak le.

Az endostatin N-terminális fragmensének fémkötő tulajdonságai

4. Az endostatin fehérje N-terminális szekvenciájával megegyező **HSHRDFQPVLHL-NH₂** peptid cink(II)komplexe oldategyensúlyi és NMR-vizsgálataink alapján fiziológiás pH-n {NH₂,3N_{im},COO⁻} szerkezetű, ami feltehetőleg megegyezik a 25 tagú fragmens kötésmódjával.
5. A pH ~ 5 körül képződő [CuL]⁺ komplexben már az albuminszerű {NH₂,N⁻,N⁻,N_{im}} kötésmód valósul meg. Kimutatható egy kismértékben képződő {NH₂,3N_{im},COO⁻} koordinált izomer részecske is.
6. A peptid réz(II) affinitása rendkívül nagy (pH = 7,4-nél K_D = 2,6×10⁻¹⁵ M), megközelíti a réztartalmú fehérjékre jellemző értékeket. E tekintetben érdemes megemlíteni, hogy az érképződéshez lokálisan magas réz(II)koncentráció szükséges, s ez utóbbi csökkentése révén lehetséges a rákos sejtek növekedésének gátlása. Kísérleti eredményünk azt sugallja, hogy a réz(II) megkötése szerepet játszhat az endostatin biológiai feladatában.
7. A peptid képes megkötni egy második réz(II)iont is. Lúgos tartományban ennek környezete {N_{im},3N⁻} szerkezettel írható le.

A Ni-SOD enzimek szerkezeti és működési modellezése

8. A közelmúltban felfedezett nikkeltartalmú szuperoxid-dizmutáz enzimek N-terminális szekvenciájával megegyező **HCDLPCG-NH₂** heptapeptid kiváló lehetőséget kínál a nikkeltartó hely modellezésére. A natív enzimben már pH ~ 4 körül megfigyelhető síknégyszetes elrendeződés pH ~ 6 felett jelen van az Ni:L = 1:1 arányú rendszerben szerkezeti izomerek formájában. Az enzimre jellemző {NH₂,N⁻,S⁻,S⁻} koordinált szerkezet 100%-ban csak pH ~ 9 körül alakul ki a nikkel(II)ion és a ligandum ekvimoláris oldatában. Ekkor viszont a peptid fémkötő képessége ($K_D = 2,0 \times 10^{-15}$ M) már összemérhető az enzimével.

9. A Ni-SOD enzim Pro5 amid kötésének *cisz* geometriája a nikkel bekötésével párhuzamosan alakul ki, s az így létrejövő H-hidak stabilizálják ezt a szerkezetet. Peptidünk nikkel jelenlétében felvett NMR-spektrumai is a prolin amid kötésének *cisz-transz* izomériájáról árulkodnak, de a stabilizáló H-hidak hiányában a *cisz* geometria nem kizárólagos.

10. Az [NiL]⁻/[NiH₁L]²⁻ részecskék a Ni-komplexek körében kiemelkedő SOD-aktivitást mutatnak ($IC_{50} = 1,9 \times 10^{-6}$ M), bár aktivitásuk két nagyságrenddel kisebb, mint a természetes enzimé. Ennek oka valószínűleg az eltérő konformációban, továbbá a Tyr9 fenolos hidroxilcsoport a szubsztrát megkötődését irányító/stabilizáló hatásának hiányában keresendő.

A (His)₄-(Lys)₂-Lys-CONH₂ elágazó láncú peptid fémkötő tulajdonságai

11. A hét aminosavból – 3 lizinből és 4 hisztidinből – álló elágazó láncú (His)₄-(Lys)₂-Lys-CONH₂ peptid hajlékonyabb, mint az egyenesláncú peptidek, így pH ~ 8-ig kizárólag az amino- és imidazolcsoportokon keresztüli *bisz*-hisztaminszerű fémion-koordináció valósult meg cink(II)- és réz(II)ion jelenlétében.

12. Az enyhén lúgos pH-tartományban csapadékként kiváló töltéssemleges réz(II)komplex pH 10 felett feloldódott amid-koordinált, csatolt öttagú kelátgyűrűs [CuH₃L]⁻ részecske képződése során.

13. A ligandum képes két fémiont is megkötni. Rézfelesleg alkalmazásakor a csapadékképződés után kialakuló [Cu₂H₅L]⁻ komplexben a második réz kötésmódja eltér az elsőétől. Feltehetőleg két amid- és két aminonitrogén veszi körül.

14. Az egymagvú [CuL]²⁺ és a kétmagvú [Cu₂L]⁴⁺ komplex oxidatív aktivitása elmarad a várakozásainktól, a H₂dtbc autooxidációja és a hatékony modell komplexek esetén mérhető, több nagyságrendbeli különbségtől.

15. A hidrolitikus vizsgálatok pozitívabb eredménnyel zárultak. A kétmagvú [Cu₂L]⁴⁺ komplex viszonylag hatékonyan hasítja a DNS-t pH = 7,1-nél, habár nem állíthatunk biztosat arról, hogy oxidatív módon vagy hidrolitikus úton fejti-e ki hatását. A hasítási kísérletet megismételtük a gyantára kötött ligandum fémkomplexeivel is pH = 7,1-nél. A cink(II)tartalmú rendszer különösen aktívnak bizonyult, 18 óra alatt a DNS szuperhelikális formája teljes mértékben nyílt cirkuláris formává alakult.

Közlemények

Az értekezés anyagához kapcsolódó közlemények

1. A. Jancsó, **A. Kolozsi**, B. Gyurcsik, N.V. Nagy, T. Gajda
Probing the Cu²⁺ and Zn²⁺ binding affinity of histidine-rich glycoprotein
Journal of Inorganic Biochemistry (nyomtatásban)
2009 doi: 10.1016/j.jinorgbio.2009.09.002 IF₂₀₀₈: 3,133
  2. **A. Kolozsi**, A. Jancsó, N.V. Nagy, T. Gajda
N-terminal of anti-angiogenic endostatin binds copper(II) with very high
affinity
Journal of Inorganic Biochemistry, 2009, 103, 940 IF₂₀₀₈: 3,133
  3. **A. Kolozsi**, I. Vosekalna, T. Martinek, E. Larsen, B. Gyurcsik
Copper(II) and zinc(II)ion binding properties of a MAP type branched ligand
with histidines as surfaces functionalities
Dalton Transaction, 2009, 5647 IF₂₀₀₈: 3,580
- A közlemények összesített hatástényezője (ΣIF): 9,846**

Az értekezés anyagához nem kapcsolódó közlemény

4. **A. Kolozsi**, A. Lakatos, G. Galbács, A.Ø. Madsen, E. Larsen, B. Gyurcsik
A pH-Metric, UV, NMR, and X-ray Crystallographic Study on Arsenous
Acid Reacting with Dithioerythritol
Inorganic Chemistry, 2008, 47, 3832 IF₂₀₀₈: 4,147

Konferenciaelőadások és poszterek

1. **Kolozsi A.**, Gyurcsik B.

Egy elágazó láncú hisztidintartalmú ligandum előállításának és réz(II)komplexeinek vizsgálata.

Szegedi Ifjú Szerves Kémikusok Támogatásáért Alapítvány Tudományos Előadóünlés

2003. január 16. Szeged. (előadás)

2. **B. Gyurcsik**, **A. Kolozsi**, I. Vosekalna and E. Larsen

Synthesis, proton and copper(II) complexes of a novel polyhistidine type ligand

28th ICSC - International Conference on Solution Chemistry, Debrecen, Hungary, August 23–28

(2003) Abstract book C12. (előadás)

3. **I. Vosekalna**, **B. Gyurcsik**, **A. Kolozsi**, E. Larsen

Synthesis, proton and copper(II) complexes of a novel polyhistidine type ligand

Russian Symposium on Peptide Chemistry and Biology, Moscow, Russia, November 17–19, Abstract

book I-10, p. 14, (2003) (poszter)

4. **I. Vosekalna**, **B. Gyurcsik**, **A. Kolozsi**, E. Larsen

Synthesis, proton and copper(II) complexes of a novel polyhistidine type ligand.

3rd International and 28th European Peptide Symposium, Prague, Czech Republic, Sept. 5–10. (2004)

(poszter)

5. **I. Vosekalna**, **B. Gyurcsik**, **A. Kolozsi**, E. Larsen

Synthesis, proton and copper(II) complexes of a novel polyhistidine type ligand.

Synchrotron Radiation and Storage Rings at the University of Aarhus - ISA/ASTRID User Meeting,

Aarhus, Denmark, 22–23 Oct (2004) (poszter)

6. **Kolozsi A.**, Gyurcsik B.

Egy elágazó láncú, hisztidintartalmú ligandum előállításának, réz(II)- és cink(II) komplexeinek vizsgálata

XXVIII. Kémiai Előadói Napok, Szeged, 2005. október 14–16. (előadás)

7. **A. Kolozsi**, **B. Gyurcsik**

Synthesis, proton, copper(II) and zinc(II) complexes of a novel polyhistidine type ligand.

The 10th International Symposium for students in Chemistry, Temesvár, 2005. dec. 11–13. (előadás)

8. **B. Gyurcsik**, **A. Kolozsi**, I. Vosekalna, E. Larsen

Bio-inspired metal binding molecules for environmental applications

Second International IMBG Meeting on Metals in Biocatalysis: from metalloenzymes to bio-inspired

systems, 24–27 September, Autrans, France, 2006 (poszter)

9. **Gyurcsik B.**, **Kolozsi A.**, Larsen E.

As(III) megkötésére alkalmas ligandumok

XLI. Komplexkémiai Kollokvium, május 31–június 2., Mátrafüred, 2006 (előadás)

10. **Kolozsi A.**, Gyurcsik B., Gajda T.

Egy elágazó láncú hisztidin-tartalmú ligandum előállításának, proton, cink(II) és réz(II) komplexeinek vizsgálata

XLI. Komplexkémiai Kollokvium, május 31–június 2, Mátrafüred, 2006 (előadás)

11. **I. Vosekalna**, **B. Gyurcsik**, **A. Kolozsi**, E. Larsen

A novel polyhistidine type ligand for zinc(II) and copper(II) binding

10th Naples Workshop on Bioactive peptides, 11–14 June, Naples, Italy, 2006 (poszter)

12. **I. Vosekalna**, B. Gyurcsik, **A. Kolozsi**, E. Larsen
A novel polyhistidine type ligand for zinc(II) and copper(II) binding
29th European Peptide Symposium, 3–8 September, Gdansk, Poland, 2006 (poszter)
13. **A. Kolozsi**, B. Gyurcsik, E. Larsen
Ligands for As(III): A study on the arsenite dithioerythritol and dithiothreitol systems
Postgraduate course held by the Graduate School on Metal Ions in Biological systems (MIBS)
Copenhagen, Denmark, May(2006) (poszter)
14. **Kolozsi A.**, Fekete Zoltán, Gajda Tamás
A Ni-SOD enzimek fémkötő szekvenciájának vizsgálata
XLII. Komplexkémi Kollokvium, Mátrafüred, 2007. május 23–25. (előadás)
15. Gyurcsik B., Jakab I. Noémi, **Kolozsi A.**, Jancsó Attila, Gajda Tamás
Nukleáz hatású peptidkomplexek tervezése és vizsgálata
XLII. Komplexkémi Kollokvium, Mátrafüred, 2007. május 23–25. (előadás)
16. **B. Gyurcsik**, I. N. Jakab, **A. Kolozsi**, A. Jancsó, T. Gajda
Nukleáz hatású peptidkomplexek tervezése és vizsgálata
Centenáriumi vegyészkonferencia, 2007, május 29 – Június 2., Sopron (előadás)
17. **A. Kolozsi**, Z. Fekete, T. Gajda
Investigation of the metal-binding sequence of Ni-SOD enzymes
2nd European Conference on Chemistry for Life Science, Wroclaw, Poland, Sept. 4-8 (2007), Abstract book poster Nr. 101., p. 215 (poszter)
18. **T. Gajda**, A. Jancsó, **A. Kolozsi**, A. Battistoni, Z. Paksi
N-terminal, Histidine-containing Metal Binding Sites in Proteins: Lessons from Model Studies
9th European Biological Inorganic Chemistry Conference, 2–6 September, Wroclaw, Poland, p. 64., 2008 (poszter)
19. **A. Jancsó**, T. Gajda, **A. Kolozsi**
Oligopeptides as probes for the metal binding of histidine-rich glycoprotein
4th Central European Conference: Chemistry towards Biology, 8–11 September, Dobogókő, Hungary, p. 93., 2008 (poszter)
20. **A. Jancsó**, **A. Kolozsi**, T. Gajda, N.V. Nagy
Cu²⁺ and Zn²⁺ binding affinity of oligopeptides derived from the His-rich region of histidine-rich glycoprotein
6. International Copper Meeting: Copper and Related Metals in Biology, 11–16 October, Alghero, Sardinia, Italy, 2008 (poszter)
21. **Kolozsi A.**, Gajda T., Jancsó A.
A tumorelleses hatású endostatin fehérje N-terminális részének kölcsönhatása cink(II)- és réz(II)ionokkal
XLIII. Komplexkémi Kollokvium, május 28–30., Siófok., 2008 (előadás)
22. **A. Kolozsi**, T. Gajda, A. Jancsó
Metal ion interaction with the N-terminal part of endostatine, a protein with antitumor activity
4th Central European Conference: Chemistry towards Biology, 8–11 September, Dobogókő, Hungary, p. 97., 2008 (poszter)

